

Gaál Zoltán

Életrajzi töredék

1949-től 1953-ig a budapesti Erkel Ferenc Zeneművészeti Szakiskola és Zenei Gimnázium növendéke voltam. 1952-ben erősen készülünk az érettségire. Egyik tanárom, Kiss Kázmér, a fizika-órán egész váratlanul Napóleonnal kezdett elmélkedni. Kifejtette, hogy nagyon nehezebb esik lelkesednie a császáráért, mert hiszen őlni nagyon könnyű. Őlni tulajdonképpen mindenki tud. Egészen más volna a helyzet, ha Napoleon kitalált volna valami hasznos dolgot, például egy kis csavart.

1953-ban meghalt Sztálin elvtárs.

Jó néhány évvel később, már Svédországban, írtam a következő sorokat:

*napoleonka egy nagyot nyelt
napoleonka meggyagot nyelt*

*azóta győzni nem törekszik
s a dicsősége nem növekszik*

*meggyagot nyelvünk valahányan
azután fekszünk halaványan*

*esetlen harcra suta béke
a bolond élet buta vége*

1953-tól 1956-ig a Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés tanszakát látogattam. Tanárom kezdetben Szabó Ferenc volt; a szovjet hadsereg tisztje és a Zeneszerző Szövetség pártszervezeti titkára. Nem mindenben értettünk egyet. Neki írtam a következő verset:

*Hogy lettem
sorom vígan töltő
icipicike - hangú költő?
- kérded*

*Tompítám
hideg vízzel korgó
pokoli-dühű nótát morgó
gyomrom*

*s így lettem
 érdes nyelvem öltő
 icipicike - hangú költő
 – Érted?*

1956. december 12.-én érkeztem Svédországba. Azóta itt élek. 1957. február 2-án megpróbáltam választ adni a kérdésre, miért is hagytam el Magyarországot.

Öland korhadó malmai

*Öland korhadó malmai
 malmok kifordult karjai
 kit minden friss szél elkerül
 pusztulok én kívül-belül*

*Átkeltem három tengeren
 s a vízben hagytam mindenem
 mert megszabta a hatalom
 miképpen szóljak szabadon*

*Az első tenger keserű
 a másik savanyú nedű
 a harmadik sós fájdalom
 feloldhatatlan bánatom*

*Átkeltem három tengeren
 s vizükben hagytam mindenem
 mert nem tudta a hatalom
 miképpen szólnék szabadon*

*S mint szárnyaszegett madarak
 szenvedhetnek a nap alatt
 vergődök átok-feketén
 a romló malmok szigetén*

1934-ben születtem Brassóban egy Budapestről Erdélybe sodródott magyar apa és egy székely eredetű anya gyermekeként. Apám mozdonyvezető volt, anyám leánykorában varrónői diplomát szerzett. Apám rendkívüli muzikális tehetséggel volt megáldva. Szép hangja volt és több hangszeren is játszott. A szájharmonikát

például virtuóz-módon kezelte. Anyám inkább az irodalom iránt érdeklődött. Családunk 1940-ben elhagyta Romániát és Debrecenben telepedett le. Itt töltöttem gyermekéveimet. A négyéves katolikus elemi elvégzése után három éven át a debreceni piarista iskolába jártam.

Az államosítás után befejeztem az általános iskola utolsó osztályát. 1948-ban meghalt anyám. Ekkor elhatároztam, hogy otthagynom a családi fészket. 1949-ben felvételiztem a budapesti Zenei Gimnáziumba. A felvételi vizsga sikerrel járt, így Budapestre költözhettem. Főhangszerem a hegedű volt. 1953-ban leérettségiztem. Az 1952/53-as tanévben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola karvezetés tanszakának, majd 1953-56 között ugyanazon intézmény zeneszerzés tanszakának növendéke voltam.

Verseket is írtam. Néhány versem akkoriban meg is jelent az Új Hang illetve az Alföld nevű irodalmi folyóiratban. Az 1956-os forradalom után útrakeltem és végül is Svédországban kötöttem ki. Előbb zeneszerzést tanultam, azután zenetanári képesítést szereztem a stockholmi Zeneművészeti Főiskolán.

Néhány évig Stockholmban tanárkodtam, majd 1973-ban Göteborgban kaptam állást a Svéd Országos Hangversenyrendező Iroda (Svenska Rikskonsorter) nyugatsvédországi részlegénél. Munkám szabad volt, amellet változatos és tanulmányos. Műsorvezetéssel és szerkesztéssel, zeneművek átdolgozásával, betanításával, vezénnyelssel, műsorvezetéssel stb. foglalkozhattam. A vállalatot 1989-ben átszervezték. Az ekkor létrejött új szervezet (Musik i Väst) zeneszerzőként alkal-

mazott. Innen mentem nyugdíjba.

Sohasem voltam tulságosan szorgalmas vagy különösebben ambiciózus ember. Nem dicsekedhetek látványos sikerekkel. Összeköttetésem voltak ugyan de a kapcsolatokat nem ápoltam. Számptalan jóakaróm próbált az évek során segíteni. Ez eddig még senkinek sem sikerült. Nem az ő hibájuk. A makacsság jellemző reám. Apám azt mondta egyszer, hogy ezt a tulajdonságot anyámtól örököltem. Lehet! Saját megítélésem szerint makacsságomból több hasznom származott, mint károm.

Az utóbbi 30 év során szintiszta svéd környezetben éltem. Ritkán volt módom arra, hogy magyarul beszéljek. Aggodalomra azonban nincs ok; nem felejtettem el az anyanyelvem.

Svédország második (harmadik?) hazám lett. Magyarságom és svédiségem harmóniába békül. Egyikről sem tudnék önszántamból lemondani.

Melléklet:

A borási Művészeti Múzeumban, 2004 február 25-én tartott hangverseny svéd nyelvű műsora:

Zoltán Gaál – porträtt av en tonknåpare

Call R.C., Flare – uruppförande

Psalm 1970, *Flöjtstycke I*

Höst, *Flöjtstycke II*

Ramsa för Monica, Stiltje, *Flöjtstycke III*

Solnedgång, *Flöjtstycke IV*

Dag och natt, Plåvåg, *Flöjtstycke V* – uruppförande

Långfredag, Påsk, *Flöjtstycke VI, Carillon* – uruppförande,

Perpetuum mobile (Ekelöf/Gaál),

Die Ordnung/Neeijj (Gaál/Lkesson)

Run I, Dauer im Wechsel – uruppförande,

A Piece of Embroidery, Mirror I, Flanören (Lajos Kassák, övers: Zoltán Gaál)

Mirror II,

The tide is out,

Run Agneta Plengiér-Gaál, Zoltán Gaál – recitation, Ann Elkjær Hansen – flöjt,

Björn Nilsson – marimba, piano, Fredrik Björilin, Roger Carlsson,

Kenneth Franzén, Jerker Johansson – slagverk